CRITICAL DISCOURSE, LITERATURE AND ART IN THE ROMANIAN POST-WAR PRESS: „TOMIS" 1968

Oana Cenac
Assoc. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: The purpose of our study is to comment upon the main articles published in „Tomis" 1968, between January and June, in order to highlight the cultural and the ideological frame of the epoch.

Keywords: „Tomis", ideology, cultural context, literature, critical discourse.

Revistă lunară editată de Comitetele pentru cultură şi artă ale regiunii Dobrogea şi oraşului Constanța, „Tomis" publică în paginile ei, pe parcursul anului 1968, o serie de articole, semnate de cunoscuţi oameni de cultură ai epocii. Demersul nostru are în vedere articolele publicate în primele şase luni ale anului.

În articolul *Un pasionat al literaturii antice*, Al. Philippide elogiază la George Murnu „îmbinarea fericită și rară a unui viguros talent poetic cu vocația cercetării științifice. Opera sa de filolog clasic, de istoric și de poet trebuie considerată în lumina acestei îmbinări dintre spiritul științific și talentul literar, calități care nu se întâlnesc des, dar care, atunci când se întâlnesc, dau rezultate strălucite". Autorul articolului comentează „culegerea sa principală de versuri apărută în 1925, intitulată *Alma Sol*" în care „se poate observa cum, în tiparul antic greco-latin, poetul introduce cu îndemânare o apostrofă cu conținut modern". Este amintită activitatea de traducător, George Murnu publicând „traduceri din marii neliniștiți ai secolului al nouăsprezecelea: Shelley, Hölderlin, Lepardi, Poë și alții.[...]Cu un asemenea dar al vorbei scrise și cu adâncile sale cunoștințe de filolog clasic, George Murnu era parcă predestinat să transpună în românește poezia antichității greco-latine. Traducerea *Iliadei* și a *Odiseei*, care l-a făcut celebru, este un model de creație în arta anevoioasă și subtilă a traducerii. Datorită lui George Murnu, Homer trăiește din nou în limba noastră. Românii acum citesc *Iliada* și *Odissea* așa cum citesc *Poveștile* și *Amintirile* lui Creangă, nu ca pe o traducere, ci ca pe o operă originală".

În *Moromete, schimbându-și firea…*, Al. Protopopescu reia o sintagmă din fraza cu care se deschide cel de-al doilea volum al *Morometilor* și marchează, după cum afirmă semnatarul articolului, începutul „agoniei celui mai țanțoș erou literar din câți s-au născut în ultimele două decenii la noi". Demersul autorului este vizibil concentrat asupra sintagmei cu care își începe demonstrația: „Până la urmă, Moromete își va schimba sau nu-și va schimba firea? Cele câteva episoade pe baza cărora s-ar putea răspunde afirmativ sunt, din păcate, cele mai neconcludente din tot romanul, copleșite din plin de celelalte ipostaze care asigură tradiția voalată a personajului.[...]Neavizați, putem crede că autorul aspiră la un nou Moromete, cu firea schimbată, deși s-ar fi găsit destui psihologi care să socoată această «schimbare» o erezie de care numai literații sunt în stare. Adevărul e că Moromete nici nu-și schimbă măcar firea – și în acest sens «ultragiul» este mult mai puțin grav! – ci pâlpâie de-a dreptul, de la un capitol la altul, într-un semianonimat călduț. El este mai degrabă o fantomă, e drept grandioasă, exploatând vitalitatea tipologică a «mijlocașului» încremenit în primul volum".

Alexandrina Grădinaru semnalează apariția volumului lui Mircea Malița–*Repere* (E.P.L,1967) – care cuprinde „însemnări de călătorie și totodată eseuri de interesante incursiuni în timp, pe dimensiuni spațiale diferite, vizând diversitatea continentelor" și

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

reprezintă „un agreabil itinerar pentru cititorul avid de călătorii, fie și imaginare". Sunt descrise impresiile călătoriilor întreprinse „atât în Europa (prima parte a volumului), cât și în America (a doua parte), care vor constitui «repere» nu în privința pitorescului național, pe care de altfel nu-l exclude, ci în frecventarea familiară și admirativă a unor monumente sau așezări istorice, cu o pasiune muzeistică mărturisită". Volumul îi apare recenzentei „un nimerit exemplu de ce poate întreprinde, cu un material oarecum la îndemână, călătorul cultivat, dublat de sensibilitate".

Ada Teodorescu scrie despre *Bărbații acestui pământ* (Luceafărul, 1967), de Damian Necula. Analiza volumului îi relevă semnatarei un autor care „scrie îmbinând realul cu proiecția spre fantastic, răstălmăcind sensuri, aglomerând idei aparent fără legătură, polarizate însă spre realizarea sensului unic. Poetul nu este un vizual. Este mai mult un meditativ, un spirit înclinat spre introspecții, neliniștit și aspirând mereu spre înălțimi. Pe care câteodată le atinge".

Adam evadează (E.P.L, 1967), cartea lui Corneliu Omescu, relevă un „promițător observator al vieții care își cunoaște destul de bine eroii. Prozatorul reușește să împletească adesea cu abilitate cele două planuri din viața eroilor: trecutul și prezentul. Apoi el știe să povestească. Poate că e și calitatea cea mai relevabilă în aceste schițe ale unui mai vast proiect, despre care viitorul ne va spune mai multe", consideră recenzentul cărții, Traian Simula.

Vorbind despre *Masca geniului* (E.P.L, 1967) de Mircea Zaciu, Ion Buzași observă: „cele mai multe dintre articolele acestei culegeri au un caracter monografic [...] fiind adevărate capitole de istorie literară. Ele conferă soliditate volumului și o anumită unitate, în ciuda structurii lui compozite". Este apreciat „tonul justițiar din paginile culegerii, [...] respectul pentru autenticele valori literare (cartea este închinată fostului său profesor Ion Breazu) și pentru elogiul adresat artei clasice, perene", toate acestea făcând din culegerea de articole a lui Mircea Zaciu o lectură statornic folositoare și plăcută".

În *Critica lui Ion Negoițescu*, Toma Pavel punctează „apariția târzie și neașteptată, straniul și strălucitorul stil, singularitatea tezei susținute", aspecte care fac din cartea lui Ion Negoițescu despre Eminescu „un eveniment puțin comun în critica noastră literară. [...] Criticul formulează teoria unui Eminescu *bifrons*, privind cu una din fețe «spre noaptea comună a vegherii, a naturii și umanității, iar altă dată spre noaptea fără început a visului, a vârstelor eterne și a geniilor romantice». [...] În cartea lui Negoițescu, Eminescu apare ca rupt, sfâșâiat lăuntric între cele două ispite: ispita «neptunică» și cea «plutonică» [...] Negoițescu descoperă un Eminescu *posibil*, așa cum în studiile despre Bolintineanu și B.Fundoianu din volumul *Scriitori moderni*, descoperise tot niște *posibile*". Finalul articolului stă sub semnul unor întrebări retorice față de care „critica lui Negoițescu tace, intransigentă".

Articolul lui Corneliu Regman stă sub semnul unei întrebări – *O interpretare nouă a operei lui Rebreanu. Cât de nouă?* – pe care „și-au pus-o înaintea noastră aproape toți cei ce au scris despre cartea lui Lucian Raicu, *Liviu Rebreanu*, apărută în cursul anului trecut la Editura pentru literatură". După o trecere în revistă a receptării pe care a avut-o în epocă cartea lui Lucian Raicu – sunt amintiți Eugen Simion, Mihai Drăgan, Mihai Ungheanu, Gh. Grigurcu, Valeriu Cristea, Mircea Martin, Nicolae Manolescu ș.a. – semnatarul articolului remarcă noutatea viziunii: „Studiul lui Lucian Raicu pe care și-l dispută atâtea ispite, reprezintă fără îndoială un anumit început în direcția zborului planat peste acest întins teritoriu. Alte prospecțiuni – nu ne îndoim – îl vor urma, din care harta geologiei acestei creații va ieși cu tot mai puține goluri".

În numărul revistei din luna ianuarie se publică fragmente de proză (semnate de Eugen Lumezianu, George Mihăescu) și de poezie (aparținând lui Ion Segărceanu, Octav Sagerțiu, Ion Dragomir, Dumitru Bălăeț, George Chirilă, Constantin Bejenaru, George Boitor, Ion Crudu, Daniel Lascu, Al.Șerban, Grigore Sălceanu).

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Michaela Bulgărea dialoghează cu poeta Nina Cassian, interesul fiind centrat pe experiența de viață a poetului și modul de reflectare a acesteia în creația artistică, pe specificul poeziei contemporane de dragoste, pe lirica feminină, pe „schimbarea de destin", impresii după lectura propriilor cărți, proiecte de viitor.

Parafrazând un titlu celebru, articolul *Fiziologia criticului oral* este o satiră amară la adresa acelui „intelectual original", prezent în lumea literară, „care crede că nimic nu poate fi bun dacă n-a ieșit din cugetarea lui înaltă. De aceea, profesiunea acestui nobil gânditor este de a ține trează flacăra tainică a creației printr-o *negație* continuă a tot ceea ce este dincolo de el, dar nu cu ajutorul condeiului (în general are oroare de scris), ci pe cale orală, pe stradă, în redacții, cu prilejul întrunirilor scriitoricești, unde se infiltrează cu discreție, la ședințele de cenaclu, la meci și mai ales în localurile de consumație, unde face adevărate minuni". Tonul caustic al lui Mihai Drăgan continuă: „Vocația lui adevărată a fost să fie însă critic, estetician, filozof, dar mai ales poet. Prea mult pentru un singur om, veți spune, dar el credea în voință [...] și mai cu seamă într-o posibilă secetă literară în jurul lui pentru a se putea face remarcat. Din modestie poartă totdeauna tăcere asupra debutului său în publicitică. [...] De *istorie literară* și de *sinteză critică* se teme ca de o jivină din paleolitic, iar când îi vine la îndemână le detestă, cu o vigoare care simulează bărbăția. [...] În furia lui oarbă contra tinerilor poeți, prozatori și critici pe care îi disprețuiește că n-au o diplomă de studii filozofice ca el, *criticul oral* crede că fiind *redactor* întâmplător, *estetician* și *filozof* închipuit, e și *critic*, și încă «genial», chiar dacă n-a publicat nici un volum, și acest domeniu este, în exclusivitate, proprietatea lui tocmai fiindcă nu-i aparține; de astă data funcția nu creează organul. Cu astfel de calități, criticul oral în fruntea unui cenaclu, ar face minuni".

În *Portrete și reflecții literare*, Al. Protopopescu elogiază activitatea lui Constantin Ciopraga: „În vreme ce critica și istoria literară își primenesc în chip necesar generațiile, într-un moment în care râvna pentru locurile rămase vacante în divanul culturii noastre ajunge adeseori la excese, când foiletonul e gata să disloce – ca producție – exegeza, Const. Ciopraga aduce cu sine ceva din sobrietatea tradițională a eruditului ieșean, puțin absent, puțin sceptic față de experimentele zilnice, dar laborios și preocupat în permanență de ordonarea unei moșteniri literare în destule privințe răvășită". Analizând materialul pus la dispoziție de opera criticului ieșean, semnatarul articolului notează: „Hotărât, profesorul Const. Ciopraga are în cel mai înalt grad puterea de a ordona, de a explica o literatură, un gen, un autor sau o epocă în stare de succesiune, adică în stare de organism viu".

Octavian Georgescu recenzează romanul *Regele pălăriilor* (E.P.L, 1967) de Ion Lungu care „dă în primul său roman un examen dintre cele mai interesante. Istoria literară oferă numeroase cazuri de critici deveniți romancieri, așa că faptul în sine n-are ce uimi. Surprinzătoare este de la prima filă a romanului modalitatea singulară (cel puțin în literatura noastră) de a construi acțiunea și a configura personajele. [...] Fiecare secvență, fiecare personaj sunt elaborate cu știință, încât lectura, agreabilă, aparent ușoară, duce continuu la dificultăți de subtext". Analiza recenzentului relevă o carte care „solicită întrebări de la o pagină la alta; reluată, semnificațiile și savorile ei sporesc, comentariul ei ar putea fi deci mult mai larg".

Volumul I din *Documente și manuscrise literare* (editura Academiei, 1967), alese, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru, continuă, e de părere Ion Buzași, semnatarul articolului, „inițiativa începută de G. Călinescu care, în cadrul revistei «Studii și cercetări de istorie literară și folclor», a înființat o rubrică specială închinată publicării materialului documentar intrat în posesia Institutului. [...] Acest volum constituie începutul realizării dorinței marelui istoric literar." Analizând atent volumul, recenzentul observă organizarea riguroasă a întregului material: „S-a evitat criteriul cronologic, creându-se astfel posibilitatea completării documentelor în eventualitatea descoperirii altora noi. Însoțite de note foarte informate, ce cuprind mai bine de o treime din volum, aceste

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

documente ilustrează stadiul actual al istoriei noastre literare, în care se pune accent și pe capacitatea creatoare, dar și pe minuția cercetării".

În *Poziția aștrilor* (B.P.T, 1967), de Dan Laurențiu, „poetul e o voce stranie care înalță strigări magice spre bolta aștrilor, ca să-i înduplece. Tentativa sa e una de rigoare inspirată. Poezia în esență este o ridicare în cercuri transcendente spre lumină. [...] Iată-l pe Dan Laurențiu șoptind o tragică rugăciune, pentru a i se permite o viziune a Edenului: «*Pot râde plin de jertfa bucuriei mele / căci noaptea plutesc prin ceață vapoare / Și eu ca un rob ce-și spune rugăciunea / Stau în genunchi și aprind focul pe fundul mărilor»*". Pentru Marin Mincu, recenzentul volumului, „poezia începe să renunțe la incongruențe, în favoarea luminii emanate difuz prin ochiul geometric al cunoașterii. Și acesta e un semn de bun augur în poezia actuală. Din tăcere se naște cuvântul, iar poezia începe să se autocunoască și să se stimeze".

Cu *Viscolul și armonia* (E.P.L, 1967), de Victor Torynopol, Florin Muscalu notează că avem în față „o carte inegală, cu un titlu cam comun [...] care reține atenția printr-o tendință de «întoarcere a poetului la uneltele sale»". Analiza ideatică a volumului cu o atenție deosebită pe piesele de rezistență – *Șah, Tilt sau împotriva sclerozelor* – îl face pe recenzent să concluzioneze brusc: „Cam atâta despre «armonia» din volum. În rest «viscol» învălmășit…".

Cu *Alcor* (Ed.Tineretului, 1967), Horia Zilieru „se reînscrie în făgașul unanim semnalat al unui lirism calm, care își refuză rostogolirile bruște, spectaculoase, păstrându-și ca pe un atribut de particularitate curgerea dezlegată de grabă a râurilor de câmpie". Recenzentul cărții, care semnează simplu N.I.F, observă că ceea ce caracterizează lirica poetului este „întrepătrunderea organică a sentimentelor sale cu elementele de natură.. [...] Tocmai această ceremonie gingașă pe care o reoficiază cu cartea de față i se potrivește cel mai fericit poetului, care ocolește atât surprinzătorul cascadelor, cât și meandrele, pentru a se păstra în sferele unei liniști suave în care floarea modestă de câmp e preferată exuberanțelor focului".

Destine paralele (E.D.P,1967), cartea Ninei Cassian, este pentru Ermil Rădulescu, „ultima înmănunchiere lirică a poetei care înglobează cărțile anterioare, aproape anulându-le prin evoluția neașteptată". Recenzentul remarcă „universul artistic propulsat în sfere de autentică trăire, tensiunea atingând spontaneitatea marilor emoții".

O analiză amplă a criticii literare românești realizează Cornel Regman în *Critica și noul exclusivism*: „Anul 1967 – numit și an al criticii (unii se amăgesc cu idea că ar fi fost și al prozei) – își merită numele dacă n-ar fi decât pentru faptul că în acest an limbile criticilor de toate generațiile s-au dezlegat de-a binelea, sfielile au fost abolite și câteva noțiuni-beton armat foarte rezistent au cedat". Transformat într-un critic al criticilor, C. Regman notează: „Pretenția unora de a face rânduială după tipicul lor în critică și în istoria literară duce la arbitrar și la sărăcirea paletei, la un exclusivism de castă, cu efecte neprielnice asupra minților celor tineri mai cu seamă, pe care-i sustrage de la ideea îndeplinirii cu modestie și abnegație a unei activități de durată, pe un drum al lor, furându-le ochii cu amăgiri personaliste".

Înainte de a comenta *Cele patru trepte ale baladei*, intenție care dă și titlul articolului, Virgil Nemoianu face o analiză a peisajului liric românesc din ultimii douăzeci de ani pe care îl împarte „într-o poezie a ordinei și una a anarhiei. Căci dacă marea generație interbelică [...] se încheie odată cu halucinațiile bărbătești și elocvente ale lui Emil Botta și Horia Stamatu, cu plângerile nobile ale lui Dan Botta, cu lirismele mineralizate ale lui Emil Gulian, cu aventurile ermetice ale lui Simion Stolnicul, aproape simultan înflorește adânca și prețioasa discordie de care se leagă și azi speranțele unui viitor poetic". Ca reprezentativi pentru poezia autentică a deceniilor cinci și șase sunt menționați Philippide, Voiculescu, Călinescu, Doinaș, R.Stanca, Tonegaru, Caraion, Geo Dumitrescu, Virgil Teodorescu, D.Stelaru; această poezie „este fie poezia cultivată, șlefuită și demnă chiar când este ironică, poezia lui Apollo, fie poezia nărăvașă, imprevizibilă și ghidușă chiar când e disperată, poezia lui Marsyas". După creionarea acestui tablou al poeziei românești, semnatarul articolului își anunță finalitatea

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

demersului: „ne vom mulțumi cu semnalarea unei singure trăsături a poeziei lui Apollo și anume cu noua atitudine față de baladă" căci „a recurge la baladă pentru a reda o stare lirică modernă este un caz extrem datorită dominantei epice a acestei specii, posibil datorită triplului ei specific și fascinant datorită tensiunii paradoxale care ia naștere".

Urmează o prezentare amplă a celor patru pași: „Primul pas care inaugurează o epocă nouă în balada română este, tipologic, cel făcut de Ștefan Aug.Doinaș când proiectează balada din concret [...] în fantasticul simbolic. [...] Pasul următor, a doua treaptă a baladei, îl reprezintă contemporanul și prietenul lui Doinaș, Radu Stanca" care inaugurează o „*baladă a decorului*. [...] Treapta următoare se poate ilustra cel mai bine prin cele câteva balade publicate de Ioanichie Olteanu. [...] A patra treaptă a baladei moderne în România este trecerea de la o *baladă ironică* la o *baladă ambiguă*. [...] Privim poezia pe care o practică Leonid Dimov, Adrian Păunescu, Mircea Ivănescu, Ion Gheorghe".

Concluzia demersului auctorial lasă loc analizelor ulterioare: „ce sunt cele patru trepte ale baladei dacă nu un proces de continuă liricizare și de scădere a elementului organizator. Ce-i drept, balada nu e un fenomen izolat, ci face parte, cu poezia lui Philippide și Călinescu, cu cea a lui Andrițoiu și Horea, spre a nu merge mai departe, dintr-o categorie mai amplă; demonstrația e așadar incompletă. Credem totuși ferm că, altfel decât în legendă, întrecerea dintre Apollo și Marsyas se sfârșește printr-o rodnică alianță".

Michaela Bulgărea dialoghează cu scriitorul Ion Bănuță, temele de discuție fiind: atitudinea față de opera de artă, semnificațiile unui eveniment literar, opinii despre tinerețea artei, despre tripticul estetic-etnic-etic, despre relația editor-scriitor, dar și câteva simpatii în rândul poeților, prozatorilor, criticilor și istoricilor literari. Un ultim moment al dialogului se referă la planurile de viitor.

Ștefan Aug.Doinaș prezintă cele două volume cu care debutează colecția revistei „Tomis": *Confesiune* de Mihai Zissu și *Memoria mării* de Nicolae Fătu. Vorbind despre autorul primei cărți, recenzentul notează: „El e un liric de notație și atmosferă, divulgând o veche dragoste pentru poezie, puțintel melancolizată, într-un univers de transparențe: un fel de elegie a cotidianului înflorit, în care miracolul – râvnit de poet – nu poate fi pipăit tocmai pentru că poetul se află încorporat în el".

Despre volumul lui Nicolae Fătu, se apreciază că „motivul central, obsedant al plachetei este acela al păsării ucise: poetul e cronicarul îndurerat al acestei întâlniri dintre candoarea lumii animale și fapta umană". Citând cîteva dintre poemele care alcătuiesc volumul (*Vânătoare, Egreta, Căderea cocorului, Moartea privighetorii*), Doinaș consideră că acestea „circumscriu elementele și emoția înlăcrimată a invaziei brutalității într-o lume a gingășiei și inconștientului".

În *Prezențe și absențe în opera lui Panait Istrati,* Alexandru Oprearealizează o analiză a operei scriitorului brăilean, încercând să surprindă luminile, dar și umbrele: „Dacă viața lui Panait Istrati n-ar fi fost învolburată de peripeții neașteptate, [...] opera sa n-ar fi existat. Spre deosebire de alți scriitori din epoca noastră, ale căror creații se hrănesc din miezul de foc al unei existențe autobiografice, Panait Istrati atestă o particularitate esențială, vădit anti-modernă: el nu-și maschează sau filtrează subiectivitatea, [...] nu cunoaște ambiția impersonalității". El „întronează ca un principiu absolut de creație legile simțirii". Acest fapt a determinat seria de „polemici vehemente și absolutiste cu «arta occidentală» pe care o acuză că este lipsită de «stări sufletești»". Despre galeria sa de personaje, se observă că cele care îi „izbutesc cel mai bine sunt cele feminine. Desigur, în opera sa descoperim și câteva portrete durabile de bărbați, dar acestea sunt – în ultimă instanță - desprinse dintr-un arhetip (Cosma este unchiul Anghel într-o altă ipostază)".

Un alt aspect semnalat se referă la absența „figurii dușmanului, a exponenților forțelor răului" pentru care se găsește totuși o explicație în „filozofia particulară a scriitorului asupra existenței umane: dacă oamenii care se ucid între ei, dacă acceptă cele mai depravate forme

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

ale mizeriei, în ultimă instanță, vina o poartă acel «ceva» care se numește destin, o forță abstractă, ocultă, căreia îi place să se joace cu fericirea și nefericicirea oamenilor. Eroii lui Istrati trăiesc spaima unei soarte implacabile și predestinate: devin victimele unor fatalități de ordin social și biologic". Analiza eroilor lui P.Istrati continuă și se ajunge la concluzia că aceștia „par niște ființe rătăcite de pe alte astre pe nefericita Terra. [...] Nu sunt înzestrați cu atributele necesare pentru a rezista selecției naturale, de la început poartă încrustat pe frunte semnul fatal al pierzaniei, sunt din rasa celor blestemați și sfârșesc ca atare, practicând cele mai oribile forme de depravare, rostogolindu-se în smârcurile mizeriei umane".

Emilian Ștefănescu scrie despre *Actualitatea lui Maiorescu,* fapt probat de „prezența spirituală a criticului junimist, prelungită peste limitele existenței sale biologice, până în vremea noastră. [...] Posteritatea maioresciană, ori de câte ori a simțit nevoia să se definească, s-a raportat la moștenirea lăsată de Maiorescu, fie pentru a se integra reverențios întrânsa, fie pentru a se delimita de ea. [...] Multe din direcțiile spirituale pe care s-a mișcat cultura românească de la sfârșitul veacului trecut până astăzi sunt datorate lui Titu Maiorescu, dar e cinstit să spunem că altele nu-i aparțin". Dintre „intuițiile, ideile și sugestiile care-și păstrează valoarea nealterată" sunt menționate: „importanța esențială a criteriului estetic în judecarea operelor de artă. [...] Cui îi datorăm primele judecăți definitive asupra lui Eminescu, Caragiale, O. Goga sau asupra romanului realist, dacă nu tot lui Titu Maiorescu? [...] Există o atitudine maioresciană față de cultură care constituie moștenirea cea mai prețioasă ce ne-a lăsat-o criticul junimist. [...] Dragostea de adevăr, fuga de orice compromis circumstanțial cu mistificarea, înșelăciunea, minciuna alcătuiesc miezul maiorescianismului înțeles ca atitudine de viață, în jurul căruia s-au dispus circular alte trăsături".

Spre finalul demonstrației sale, E. Ștefăneescu concluzionează biblic: „singur Maiorescu a făcut ceva mai mult: a despărțit uscatul de ape, întunericul de lumină, a dat o formă elementelor, [...] a făurit structura culturii noastre moderne, limpezind confuzii ideologice, zvârlind în neant false valori, stabilind elementele viabile ale culturii românești și organizându-le în raporturi de durată. [...] Activitatea și opera marelui critic devin, deci, câmpul potențial al unor neașteptate surse de interes pentru istoriografia literară".

Comemorând jumătate de secol de la dispariția lui Ion Adam, E. Puiu punctează: „Majoritatea paginilor de proză, de un lirism moldovenesc, adăpostesc în ele aproape toate notele caracterstice sămănătorismului: paseismul, fenomenul de inadaptare la oraș a omului de la țară, elogiul vieții patriahale de odinioară, idealizarea lumii rurale etc.". Sunt menționate și cele două romane ale sale (*Rătăcire* și *Sybaris*) care probează faptul că „n-a avut simț pentru construcții epice largi".

Al. Protopoescu semnalează apariția volumului *Cărți, autori, tendințe* (E.P.L, 1967), semnată de „confratele Cornel Regman și vecinul nostru de rubrică, de curând ieșit în ringul botezat de sine «cronica cronicii literare», cu o vigoare pe care cei mulți o bănuiau istovită". Analiza cărții îi relevă semnatarului „un volum vioi, ușor de citit și de indiscutabilă utilitate. L-a ticluit un Scapin a cărui năstrușnicii încă nu s-au mântuit".

Petru Tulniceanu recenzează volumul lui Nichita Stănescu – *Alfa* (Editura Tineretului, 1967) – o carte „antologică" care „înmănunchează florile cu esențe tari ale poeziei autentice, reprezentând în același timp jurnalul liric al unei deveniri și consacrări." În *Alfa*, Nichita Stănescu a demonstrat că „deține secretul comunicării infinitului prin finit pe care prea puțini îl au, lapidaritatea îmbibată cu multiple semnificații, și nu ne temem să afirmăm [...] că este un *poeta maximus*, tocmai pentru că a reușit să devină el însuși: «*Ar semăna întrucâtva / cu sfera / care are cel mai mult trup / învelit cu cea mai strâmtă piele / cu putință*». (*Elegia întâi*)".

Ion Buzași semnalează apariția monografiei *Ioan Maiorescu* (E.D.P, 1967), în care Marin Stoica, autorul ei, „stăruie mai ales asupra activității desfășurate în domeniul învățământului", insistând cu precădere pe descrierea perioadei „de la numirea ca director al

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Eforiei Școlilor din Țara Românească (14 octombrie 1859). După această dată el este în adevăr un luminat și neobosit îndrumător al învățământului românesc", cu precădere al celui din „mediul sătesc și din comunele urbane", convins fiind că „națiunea română ar face mare progres dacă toți românii ar ști citi și scrie".

Lectura volumului *În bătaia soarelui* (Editura Tineretului, 1967), de Stelian Baboi, îi relevă lui Ion Apetroaie un autor care „coboară în literatură cu o întinsă experiență de viață și cu o fină percepție a realității, încât fantezia sa, încă puțin exersată, e depășită de mulțimea amintirilor și a impresiilor dobândite prin observație".

Pentru Marin Mincu, *Țărâna serilor* (Editura Tineretului, 1967), de Teohar Mihadaș, se naște „dintr-o zonă a umbrelor legendare, furișate în oglinzi de ape limpezi" de unde „scoate înfiripări lirice solemne, atinse de o lumină selenară. Poetul închipuie volute grațioase prin spații de taină și vis, asemeni unui trubadur uitat și abandonat cântecului său".

Cornel Regman semnează articolul *Păunesciană*, în care demonstrația sa susține plenar că Adrina Păunescu este „un poet al vitaliului, al împrejurărilor care robesc sau eliberează carnea" care „se mișcă nelalocul lui într-o lume de constrângeri și de împuținare. În el gâlgâie atâta forță, încât chiar retezați, lobii se alătură iar tâmplelor, după o sugestie oferită de însăși versurile sale: «*Auzind că pe pământ forță înseamnă / Să mănânci carne, urechile s-au lipit / Două câte două de osul capului uman*». Resurecția ca împotrivire la neant ni se pare de aceea singurul proces cu adevărat convingător povestit în poemele lui Păunescu".

Finalul demersului critic stă tot sub semnul lui Păunescu care „are datoria să ne spună ce vede și ce simte, fără intermediar și mai ales cu deplină seriozitate".

Ștefan Aug.Doinaș problematiează pe marginea „conflictului dintre real și imaginar" care constituie „însăși istoria inepuizabilă a spiritului poetic: e vorba de un fel de război veșnic, pentru că tentației realului i s-a opus mereu, și încă i se va opune, tentația imaginarului. Sentimentul de demiurg al poetului are necontenit nevoie de certitudinea că poate oricând inventa, crea *ex nihilo* propriul său univers". Considerând poezia modernă ca „obsedată de lumea fanteziei, de angajarea poetului într-o intensă și variată viață a imaginației creatoare, așa cum susținea categoric Baudelaire", Doinaș nu uită de „excursiile poeților pe tărâmul fantasticului și al imaginarului" care „nu sunt cuceriri exclusive ale epocii moderne, dar, de la Pöe, Rimbaud și Mallarmé, tentația aceasta a devenit o adevărată tiranie; iar odată cu suprarealismul, limbul ei cețos și fluid a fost decretat imperiul însuși al poeticului".

Petre Costinescu evocă rolul pe care l-a avut în epocă revista „Jurnalul literar", condusă „și însuflețită de spiritul arzător al lui G. Călinescu. [...] Publicația aceasta a rămas o oglindă vie a activității și concepțiilor despre artă și literatură ale marelui nostru savant, așa încât cine vrea să cunoască în profunzime opera unuia dintre maeștrii criticii românești nu se va putea dispensa de lectura «Jurnalului literar»".

E. Puiu schițează portretul celui pe care îl consideră a fi „un creator de literatură, dintre cei mai fecunzi din Dobrogea, al cărui nume este foarte rar pronunțat astăzi, dar a cărui operă, susceptibilă să trezească interes, mai stăruie, îndreptățit, în amintirea cititorilor mai vârstnici, este fostul coleg și prieten al lui Ion Minulescu de la liceul din Pitești, poetul Al.Gherghel". Semnatul articolului notează „orientarea poetului dobrogean spre simbolismul real, asimilat tot mai corect în substanța lui intimă, [...] predominantă în volumele, apărute toate la Constanța".

Michaela Bulgărea dialoghează în acest număr al revistei cu Al. Dima, pretextul aparent fiind împlinirea a două decenii de existență a Institutului pe care acesta îl conduce. Se discută despre stadiul în care se află *Tratatul de istorie a literaturii române*, despre „Revista de teorie literară și istorie literară" și se încearcă identificarea unor „direcții în critica literară actuală". Un alt aspect abordat este problema „sincronismului literaturii noastre naționale cu literatura universală" precum și accepții pentru noțiunea de „eveniment literar".

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Încercând să ofere o cheie de interpretare pentru titlul articolului său - *Contradicțiile lui Ulysse* - Al. Protopopescu afirmă: „vom încerca să considerăm «noul» Ulysse un document ce nu se mai cuvenea dosit din niște eterne scrupule universitare". Recunoscând valoarea operei critice a lui G. Călinescu, semnatarul articolului punctează: „opera sa critică, mai mult decât a oricărui alt teoretician român, a devenit un bun social, aproape un *oracol*, la care toată lumea apelează în primă instanță, pe care fiecare comentator mic sau mare îl consultă cu pietate și aproape oricine găsește, oricât de controversat ar fi tărâmul, sugestii consistente. «Călinescianismul» este deocamdată un fel de cheie franceză cu care se poate meșteșugi orice și care ia în mâinile băștinașilor înfățișări felurite. Taina acestei extraordinare utilități a criticii sale trebuie căutată înainte de toate în belșugul de *impresii*, de observații agere rezultate din contactul dintre critic și cartea analizată, indiferent de valoarea acesteia".

AcelașiAl. Protopopescu semnalează, în numărul revistei din luna aprilie, apariția volumului de poezie *Olimpul diavolului* (Editura Tineretului, 1967), semnat de Ion Bănuță: „I se potrivește lui Ion Bănuță, la apariția acestei cărți de poezie, legenda celei mai grele victorii a lui Zeus asupra unui monstru lugubru care, tăindu-i olimpianului tendoanele de la mâini și de la picioare, a reușit să-l țină o vreme prizonier într-o peșteră. Acolo, poetul a scris *La hotarul dintre lumi* (1960), cu un cuvânt înainte de Tudor Arghezi, apoi *Am rechemat iubirea* (1962), volum eminamente ocazional și, nu în întregime, volumul *Scrisoare către anul 2000* (1963)".

Stere Gulea comentează volumul lui Ștefan Bănulescu, *Cântece de câmpie*, despre care afirmă că sunt „compuse într-o modalitate folclorică, ceea ce ar putea să deruteze spiritele etichetante, cântecele acestea «de câmpie» sunt creația unui poet cu vocația miticului, până la suprimarea eului poetic. Se ajunge chiar la un *montaj mitic* într-un poem cu Andrei Mortu: «*Andrei Mortu din Săltava, / Hoț de fete și de mori, / A murit de patru ori. / L-a-mpușcat întâia oară / Pe un piept de fată mare / Andrei Mortu, gură dulce, / S-a sculat în deal să urce, / Că uitase să mănânce. / S-a ivit a doua oară.../ L-a-mpușcat din nou, să moară./...S-a sculat Andrei din baltă / Că vroia apă curată*.»" Analiza volumului îi relevă recenzentului un Ștefan Bănulescu care pictează o lume „între văzut și nevăzut, între bocet și cântec. [...] Poetul există cu dureroasă sinceritate în «neștiutele» sale *Cântece de câmpie*".

În *Trenos* (E.P.L, 1968), volumul de poezie al lui Marin Tarangul, „starea lirică învocă un timp îndepărtat, când verbul avea putere de logos. El înalță coloane de imagini șlefuite până la anonimat, lăsînd sensurile să-și răsfrângă ecourile între ele. Cuvintele se întorc în sine, spre o echivalare nouă sau aceeași – eternă, închizând mici conuri de penumbră.

Despre *Pădurea* (Ed.Tineretului, 1967) de Constantin Gheorghiu, se afirmă că este o carte care „se citește cu nerăbdare" căci „nuvela îți ține trează tot timpul curiozitatea de a afla ce se întâmplă în clipa imediat următoare și în final [...] nu te poți opri să nu parcurgi iar și iar frazele abia terminate". Eugen Lumezianu remarcă „acuitatea forței de observație" și „acel suflu dobogean sub imperiul căruia se desfășoară acțiunea nuvelei. Felul în care Constantin Gheorghiu relatează din interior, respirând el însuși când atmosfera pustei încinse, [...] când aerul proaspăt al enigmaticei păduri din apropierea Dunării, trădează cel puțin două lucruri: mai întâi talentul și apoi obârșia scriitorului".

Patimile (E.P.L, 1968) lui Mircea Ciobanu dezvăluie „un poet pe deplin format, cu tipare proprii și decis să nu cedeze niciunei influențe. Rigoarea înverșunată a versului, învățată la școala poeziei barbiene, se supune unor comandamente de artă poetică diferite".

Mihai Alexandru consideră cartea lui Romul Munteanu – *Noul roman francez* (E.P.L, 1968) „binevenită, chiar dacă nu este lipsită de o seamă de scăderi. «Studiu-eseu», după cum este prezentată, cu o formulă ambiguuă, cartea încearcă să pună un început de ordine într-un haos de concepte cel mai adesea arbitrar interpretate".

Ștefan Aug.Doinaș problematizează pe marginea conceptului de originalitate în artă: „Înainte de a fi un blazon de noblețe spirituală, originalitatea – atunci când e urmărită cu orice

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

preț – nu e decât un simptom al exhibiționismului. Unii poeți cred că a intra «cu dreptul» în literatură înseamnă a se singulariza printr-un efort conștient și obstinat. Dar asta înseamnă a pune căruța înaintea cailor: **nu poți să fii original, înainte de a fi tu însuți,** adică înainte de a avea un univers propriu, un fel al tău de a vedea lumea, o gesticulație și un ton poetic aparte".Demersul teoretic al semnatarului articolului nu rămâne fără exemplificări: „Dacă ne gândim la marii noștri poeți dintre cele două războaie mondiale, vom observa că niciunul n-a debutat în mod original: Blaga a pornit din expresionismul german, Arghezi a început cu versuri macedonskiene și a continuat sub tutelă baudelaireiană; Bacovia a fost etichetat ca simbolist, Ion Barbu și-a depășit mai târziu parnasianismul inițial. [...] Singurul care a fost de la început original e Aron Cotruș, dar acesta nu se poate totuși compara cu cei amintiți mai sus".

Finalul articolului stă sub semnul îngrijorării pe care Doinaș o manifestă față de „obstinația cu care Adrian Păunescu urmărește originalitatea cu orice preț în ciclurile sale de versuri publicate în ultima vreme. [...] El are nevoie [...] de o adâncire a artei sale, de o disciplinare a tumultosului său talent, de un control nuanțat, dar și sever al inteligenței sale artistice".

Povestea unui gramofon (Ed.Tineretului, 1967) a lui Valer Cimpoieș „ar vrea să fie o micro-monografie a satului nord-moldovean de pe un segment de dreaptă având la capete cetățile de scaun ale domnilor moldoveni. Temele, când foarte uzate, când foarte anecdotice, [...] îmbină planul social cu cel familial și etnografic".

Constantin Novac recenzează volumul *Cercul de ochi* (E.P.L, 1968), de Corneliu Ștefanache: „Laolaltă povestirile desemnează un condei înclinat să-și caute vocația într-o proză fierbinte, de dezbateri mai ales majore, cu inefabile sublimări lirice. [...] Renunțarea la simpla cazuistică și acomodarea la un mai întins și mai colorat spațiu social" oferă autorului „mediul prielnic de desfășurare a realelor sale aptitudini de prozator".

În *Marginalii la o corespondență Topârceanu,* Constandina Brezu prezintă o parte a corespondenței dintre cunoscutul poet și Petre Locusteanu, „administratorul de atunci al «Flăcării». [...] Motivul determinat al corespondenței inițiale fiind discutarea unor chestiuni de ordin profesional, schimbul de scrisori continuă și după demisia lui Locusteanu de la «Flacăra» (1914), fiecare ținând să-i împărtășească celuilalt preocupările pe care le are".

E.Ștefănescu semnează articolul *Mit, natură și arhitectură* în care evocă perioada vieneză a lui Mihai Eminescu care a marcat o „mutație în spiritul poetului". Analiza postumelor vieneze relevă o lume „cu aspect primordial, încremenită în plin act de geneză, ca și cum un cataclism i-ar fi curmat mișcarea vie. [...] Haosul e haos privit din interior, reportat la ansamblul naturii, el intră în ordinea construcției universale, își are locul său în arhitectura lumii".

Despre *Poezia de concepție a lui Panait Cerna* scrie E. Puiu. Acesta arată că „la peste jumătate de secol de la moartea sa, [Cerna] rămâne cel mai reprezentativ poet pe care Dobrogea l-a dat literaturii române".

A fixa notele caracteristice ale creației lui Ion Pillat reprezintă o operație dificilă, constată Valentina Țicăloiu în articolul *Lirism și tradiție*. O explicație posibilă este dimensiunea amplă a operei scriitorului, „răsfirată pe suprafața a patru decenii și concentrată în cele cincisprezece volume".

Numărul revistei din luna aprilie publică poezie, semnată de Grigore Sălceanu, Ștefan Raicu, Vasile Terzea, Ioanid Romanescu, Vasile Botta, Petru Vălureanu, Iolanda Șocner și Viorel Malciu, și fragmente de proză (Emil Zălog – *Zăpada nebună*), oferind astfel o imagine asupra peisajul literar al epocii.

Michaela Bulgărea dialoghează cu Alexandru Andrițoiu despre „momentul actual în poezia românească", despre „misiunea criticii", despre revista „Flacăra", al cărei director este, și despre viitoarele proiecte literare ale scriitorului.

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Constantin Călin recenzează volumul *Noi contribuții la biografia lui Ion Budai Deleanu* (Editura Academiei RSR, 1967), de Lucia Protopopescu, despre care aflăm că are la bază cercetare, „în anii de dinaintea războiului, a unor arhive și biblioteci interne (Blaj, Cluj, Oradea) și a unor fonduri documentare inedite existente în câteva arhive centrale austriece". Fără să fi acoperit toate sursele de informare și „fără a fi un studiu exhaustiv, lucrarea are meritul că oferă răspunsuri întrebărilor legate de momentele obscure ale biografiei scriitorului și de a indica, în spirit științific, chestiunile ce încă își așteaptă deplina luminare, de a formula ipoteze asupra unor posibile rezultate ulterioare". Prin cercetarea sa, autoarea cărții „ne dezvăluie un destin literar prea puțin cunoscut, un temperament complex, un om cu o puternică vocație laică, un înstrăinat prudent, tenace și de o ciudată și amară discreție".

Oul (apărut în colecția *Luceafărul*, 1968) lui Gheroghe Suciu este o carte prin care autorul său „are ceva de spus. Meritul de seamă al autorului", constată Stere Gulea, recenzentul volumului, „deloc neglijabil într-o perioadă de accentuat mimetism în proza tinerilor, este să se ia în serios".

Despre volumul lui G.C. Nicolescu, *Studii și articole despre Eminescu* (E.P.L, 1968), Ion Buzași notează că este „o culegere de studii și articole, ocazionate de împlinirea a 75 de ani de la moartea lui Eminescu, în 1964", a căror trăsătură comună este „combaterea unor prejudecăți sau a unor opinii greșite care mai circulă în istoria literară. [...] Analiza atentă și amănunțită se îmbină [...] cu spiritul metodic, ordonator, împins totuși cam prea departe, până la formularea unor fraze didacticești: «patru sunt principalele probleme în litigiu pe care le ridică poezia», sau: «patru sunt etapele principale în dezvoltarea cercetării eminesciene până la 1944»".

Având „o notă de aparentă imponderabilitate și strategie în ordonarea materialului", poeziile din volumul *Vitraliu cu păsări* (E.P.L, 1967) de Adrian Beldeanu, „par niște mici orchestrații pe teme date", consideră Vasile Petre Fati care continuă: „Absența lirismului evocator, a unor idei fundamentale, este însoțită de abandonarea consecventă a motivelor și a atmosferei tradiționale".

Pentru Vania Gherghinescu, autorul volumului *Timp sonor* (E.P.L, 1968), „stările poetice adie o liniște deplină, cadrul devenind odihnitor ca într-un tablou de Luchian. Ermil Rădulescu, recenzentul volumului, consideră că poezia erotică din acest volum „nu este atât un zbucium, cât o laudă adusă frumosului pentru care trebuie să sângeri ca să ți-l poți apropia. Împletită cu elemente de natură, poezia de dragoste, alcătuită de altfel clasic, conduce spre un refugiu, dar în sensul unei izolări totale, ci numai momentane".

Grigore Tănăsescu comentează monografia *Heinrich Kleist* (Editura pentru Literatură Universală, 1967), scrisă de Ovidiu Papadima, o carte „bine gândită și meșteșugit scrisă, care ar face cinste oricărei colecții de monografii consacrate scriitorilor de seamă". Avînd avantajul de a fi „un valoros traducător al lui Kleist", O. Papadima își construiește demersul urmând formula clasică: „prezentarea drumului spinos și sinuos al vieții lui Kleist, cu referiri adecvate la operă – și apoi descriere și discutarea critică, temeinică și avizată a operei complexe a marelui scriitor german". Deși își construiește lucrarea folosind „tot ce s-a scris mai valoros despre Kleist", autorul monografiei „a știut să-și păstreze autonomia în emiterea de judecăți despre personaitatea și opera" celui analizat.

Măști de priveghi (E.P.L, 1968), de Florența Albu, este un volum în care recenzenta Aurelia Batali identifică „obsesia candorii și aspirația supremă la recucerirea ei", trăiri care „aparțin, evident, în primul rând generației care și-a deschis ochii înțelegerii într-un timp cumplit: cel de-al doilea război mondial. Acele generații fără copilărie și pentru care moartea și ura, în formele lor cele mai brutale, au domnit peste o realitate concretă, zilnică. Este generația lui Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Ion Gheorghe – și tema, ca atare, a purității ultragiate, a pecetluit cu insistență inspirația lor din volumele de debut".

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Analiza volumului îi relevă recenzentei o lirică cu „arabescuri largi, iar cuvântul, clamând, își cunoaște limita de la care se poate preface în urlet, ieșind din hotarele frumosului, și ca atare nu o depășește niciodată. Masca durerii, oricât de adâncă, nu schimonosește chipul poetei, ci se transfigurează într-o minune a «plânsului făcut lumină»". Concluzia analizei certifică valoarea cărții ale cărei versuri ne oferă „un ceas de puritate".

Biletul la control, de Dumitru Popescu (Ed.Tineretului, 1968), este „o carte de terapeutică socială, [...] un manifest al virilității morale, plin de poezie civică și inteligență socială". Analiza atentă a cărții îi relevă lui Al. Protopopescu, recenzentul volumului, câteva atribute pe care și le susține temeinic riguros: „o carte spontană, unde spontaneitatea înseamnă absolută actualitate, [...] tendință și ținută ideologică strâns legată de personalitatea vremii pe care o trăim. [...] Este o carte de introspecție profundă și inteligentă, [...] iar eseurile alcătuiesc un mic tratat de tipologie socială. [...] Volumul lui Dumitru Popescu este o scriere teofrastică, de morală și psihologie, de incriminare a celor mai antisociale metehne. [...] Eseurile cuprinse aici au un pronunțat caracter polemic". Toate acestea converg spre afirmarea „valorii practice a unei astfel de cărți". Nu în ultimul rând, se afirmă că „seducția cărții stă în tonul ei. [...] Dumitru Popescu are în cel mai înalt grad facultatea de a se exprima scurt și paradoxal, limpede și convingător".

Cronica cronicii literare este semnată de Cornel Regman și include articolul *La o ediție selectivă Ion Alexandru*, scriitorul care prin „toată structura sa, rămâne un poet de viziuni grave, gata să-și asume răspunderea pentru întreaga vină a lumii. «Suprarealistă» la el e doar convingerea că neliniște înseamnă și poezie, prin efortul minim de a așterne totul pe hârtie. E de așteptat ca un război salutar cu cuvintele să declanșeze, și nu pentru a da criticilor prilejul să vorbească despre criza limbajului. Criza aceasta – dacă există – e la noi echivalentul neputinței de a face ca în cuvânt să sălășluiască miezul".

Ștefan Aug.Doinaș pendulează *Între onirism și coșmar liric*, încercând să afle „ce «se poartă» azi în materie de poezie". Concluzia la care ajunge este aceea că „unul din blazoanele de noblețe ale liricii moderne e tocmai această transcendere a realității obiective, pentru a închega, din imagini fragmentare ale realului, o supra-realitate în care elementele lumii exterioare, ca și structura lor nu se mai află în poziția firească, ci alcătuiesc o realitate de vis, în continuă mișcare și metamorfoză". Pentru semnatarul articolului, onirismul este „o sinteză între libertatea metaforică (sub formă de flux de imagini tinzând spre viziune) provenită din suprarealism; [...] restructurarea realului într-o suprarealitate cvasi-haotică, dar expresivă plastic, uneori de o mare concretețe, alteori de o maximă reflexivitate". Aceste situații pot fi întâlnite în „lirica meditativă a lui Nichita Stănescu din cele *11 elegii*, la imnurile nunții cosmice ale lui Sorin Mărculescu, la enumerarea atât de savant și rafinat estetică a lui Leonid Dimov din volumul *7 poeme,* [...] la Mircea Ciobanu, în ciclul *Patimilor*, la Adrian Păunescu din delirantele sale poeme lungi etc.". Dificultatea apare atunci când cititorul de poezie trebuie să distingă între „acest onirism de bună calitate, [...] și falsul onirism care nu e decât verbalism gol, bolboroseală fără sens, efort zadarnic de a ajunge la expresie poetică".

Marcel Duță cercetează *Metafora revelatoare în romanul Patul lui Procust*, motivația demersului fiind determinată de faptul că „interpretările aplicate gândirii sau artei sale au fost în cel mai bun caz fragmentare, analizele niciodată substanțiale". Utilitatea acestei analize i se pare cu atât mai evidentă cu cât „o cercetare mai exactă aplicată metaforei în romanul *Patul lui Procust* confirmă adevăruri vechi cucerite de istoria literară, dar relevă și altele noi care adâncesc înțelegerea acestui complex artistic și explică mai nuanțat modernitatea artei sale". Alegerea acestui roman a fost motivată, nu atât de faptul că „în întregimea lui constituie o mare metaforă a existenței omenești, cât mai ales pentru că în intențiile lui primordiale, Camil Petrescu face din acest roman un adevărat program estetic, preconizând comparația – sau, mai extins, metafora – ca unic procedeu stilistic pentru proză, ca și pentru motivul trecut cu

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

vederea de toți criticii, dar care rămâne ca o insatisfacție oricărui lector la sfârșitul narațiunii: «taina lui Fred Vasilescu»".

E. Puiu schițează portretul unui reprezentant de seamă al Dobrogei – *Petru Vulcan* care a fost „publicist și animator cultural în cel mai bun înțeles al cuvântului, conducătorul celei dintâi publicații literare dobrogene – revista «Ovidiu»".

Marin Mincu semnalează apariția volumului *Nebuloasa crabului* (Ed.Tineretului, 1968) care marchează debutul lui Dumitru Mureșan. Recenzentul remarcă „o atitudine constantă față cu propriul eu liric, care ajunge pe căi individuale la o anumită structură estetică. Este vorba de unitatea universului liric înaintea de toate".

În luna mai, în paginile revistei *Tomis* se publică: poezie de Mihai Câmpeanu, Rodica Crișcov, Simon Ajarescu, Ion Trandafir, Iosif Șerb, Constantin Georgescu, Constantin Ștefuriuc, N.Grigore-Mărășanu și lirică franceză, în traducerea lui C.D.Zeletin și a Ancăi Georgescu Fuierea; proză de Octavian Georgescu și Ion Lăncrăjan.

Ovidiu Papadima scrie despre *Eugen Lovinescu*: „Meritul cel mai de seamă al lui E. Lovinescu rămâne acela de a fi fost marele profesor de artă literară în exercițiul criticii, pentru întreaga lui posteritate... Această mare lecție de virtuozitate a fost rodnică, și apariția unui mare artist al expresiei în literatura de idei, ca G. Călinescu... nu se poate concepe fără prezența istorică a lui E. Lovinescu".

Al. Protopopescu analizează romanul lui Al. Ivasiuc: *Interval*(E.P.L, 1968): „Al doilea roman al lui Al. Ivasiuc este aproape un eseu. Constatarea se face însă fără niciun fel de stupefacții, fiindcă faptul era de două ori previzibil. [...] Personajele lui Al. Ivasiuc vin cu cele mai întemeiate argumente. Înspăimântate de spectrul înțepenirii într-o imagine definitivă și searbădă, ele se supun chinului lucid al meditației asupra propriului eu și asupra legăturilor lor cu natura înconjurătoare. Este, dacă vreți un fel de catharsis spiritual în care inteligența lucrează înaintea afectului, iar intuiția înaintea percepției. Dar astfel ei își pierd în mod programatic naivitatea și pe plan estetic ne îndeamnă să uităm că suntem un popor căruia i-au plăcut basmele și poveștile seculare".

Cornel Regman spune *Totul despre Țepeneag*: „Pe drumul viitoarelor reușite, Dumitru Țepeneag are de partea sa un aliat redutabil: indiferența la scrisul frumos, cadențat, după tipicul poemului în proză tradițional, nedesprins cu totul din retorică și de aceea acționând ca un narcotic sonor. Un exemplu neprielnic de calofilie, pândită și chiar înghițită de manieră, ne-au dat în această privință prozele lui Baconsky, astfel atât de interesante, înrudite pe undeva cu scrisul mai tânărului confrate. Liber – prin umor și Urmuz – de servituțile cadenței, Dumitru Țepeneag are o dată în plus netezită pista de decolare – pentru toate felurile de zbor care trebuie efectuate".

Nicolae Motoc prezintă volumul lui Gheorghe Istrate: *Măștile somnului* (Ed.Tineretului, 1968): „Nu știu dacă debutantul Gheorghe Istrate «este un poet cu totul excepțional», cum generos crede cineva. În orice caz, cu *Măștile somnului,* el se dovedește a fi un poet, cinste specială la care, deocamdată, zadarnic aspiră unii dintre simpaticii săi confrați [...] Inegal însă cu sine, (deseori chiar poemele cele mai izbutite fiind subminate de expresii terne, sau strofe întregi prozaice) lui Gheorghe Istrate nu-i lipsește decât spiritul critic pentru a deveni într-adevăr un poet de excepție".

În articolul *Elogii*, Adrian Mihăilescu punctează că „articolele și eseurile lui Aurel Rău, exceptând două studii: *Un virtuos al emoției* și *Poezia lui V. Voiculescu*, au un pronunțat caracter de impresie imediată, transcrisă febril, dar nu mai puțin profundă. Nota comună tuturor portretelor, evocărilor, restituirilor este elogiul, închinarea la înaintași, desprinderea unei singure fețe a autorului pomenit și luminarea acesteia... Tocmai în acest lucru stă farmecul cărții lui A. Rău; elogiul izvorăște din simțire, este proaspăt, direct, slujit uneori, de cele mai multe ori, se cuvine s-o spunem, de un arzător avânt al verbului...".

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

Ion Buzaşi se referă la studiul memorialistic al lui Constant Ionescu: *Camil Petrescu, amintiri şi comentarii* (E.P.L, 1968): „Cartea cuprinde două părţi: amintiri despre colegul, omul şi scriitorul Camil Petrescu şi, legat de aceasta, un comentariu critic al operei, analizată după criteriul cronologic. În discutarea operei lui Camil Petrescu supără aglomerarea de citate, de aprecieri critice. În legătură cu romanul *Patul lui Procust* se reproduc citate copioase din G. Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, B. Elvin, Valeriu Mardare, - citate cu atât mai inexblicabile şi nejustificate cu cât autorul îşi propune să ne înfăţişeze opera lui Camil Petrescu «aşa cum s-a impus, veridică şi obsedantă judecăţii şi inimii mele», cam în felul amintirilor şi medalioanelor literare ale lui I. M. Raşcu despre Garabet Ibrăileanu şi G. Bacovia".

Ştefan Aug. Doinaş scrie *Despre poezia impersonală*: „Obiectele atât de numeroase din poezia lui Grigurcu – pendulul, alicele, glonţul, microscopul – sunt actorii cu ajutorul cărora acest poet-regizor pune în scenă spectacolul destul de schematic uneori, suficient însă pentru a contura o situaţie existenţială, surprinsă cu o uimitoare economie de mijloace verbale. Bineînţeles, aceste patru modalităţi – tendinţa spre o poezie a faptului de cultură (Ilie Constantin), cifrarea ambiguă a unor situaţii cu aluzie legendară (Mircea Ciobanu), demersul liric emblematizat (C. Abăluţă) şi spectacolul esenţializat al obiectelor concrete (Gh. Grigurcu) – constituie doar câteva din drumurile pe care se poate înainta spre lirismul impersonal preconizat de T.S.Eliot".

Mădălina Dumitrescu-Nicolau întocmeşte o fişă biografică dedicată lui Ion Marin Sadoveanu: „Printre scriitori români care, într-un moment sau altul al vieţii lor, au zăbovit în Dobrogea, e neîndoios că Ion Marin Sadoveanu ocupă un loc aparte. Afirmaţia nefiind deloc o exagerare, exprimă un adevăr verificabil şi priveşte intensitatea raporturilor dintre autorul lui *Ion Sântu* şi acest colţ de ţară românească".

Roxana Sorescu analizează *Marea în poezia lui Ion Barbu*: „Pentru Ion Barbu, arta are structură analogă, dar nu identică cu realitatea, între ele rămânând deosebirea dintre organic şi anorganic. Ne îngăduim să observăm că această concepţie bizară om-univers, artă-realitate contrazice ideea că *Jocul secund* este o transpunere a esteticii platoniciene a artei ca reflex al sufletului... Bântuit de dorul de unitate şi de nostalgia artei care să prefigureze sintezele şi contradicţiile universale, important de văzut e că Ion Barbu alege tot imaginea mării ca să-şi exprime gândul...".

V. Iordache prezintă volumul de versuri al lui Ion Omescu: *Filtru*: „Motivul norocului nestatornic, de care pomenem, este prelurcat în lirica lui Ion Omescu cu o anume ştiinţă a acceptării inexorabilului, într-o atitudine de patetism reţinut, fără chemări prisoselnice... Înscris pe coordonatele trasate magistral de mari poeţi români, Ion Omescu este totuşi el însuşi şi lui nu i se poate potrivi termenul de debutant decât sub specia momentului, a afirmării printr-un volum".

Numărul revistei din luna iunie publică versuri (Radu Cârneci - *Sfânta ardere, Timpul de tihnă*, Nicolae Motoc - *Acolo, Interior, Duh tânăr*) şi fragmente de proză, semnate de Constantin Novac (*Mare nostrum* – nuvelă) şi Ana Barbu (*Vânătoarea* - povestire).

BIBLIOGRAPHY

Antofi, Simona, *General Dictionary of Romanian Literature - Obverse and Reverse Critical Reception*, în Oana Cenac (coord., edit.), International Conference of *Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language*, 6-7 iunie 2014, publicate în volumul *Manifestări ale creativităţii limbajului uman*, 2014, p. 13-19, ISBN:978-606-17-0623-5, WOS: 000378446400001

Antofi Simona, *Contemporary Critical Approaches to the Romanian Political and Cultural Ideology of the XIXth Century - Adrian Marino, Al treilea discurs. Cultura, ideologie*

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)

si politica in Romania / The Third Discourse. Culture, Ideology and Politics in Romania, în Antofi, S., Ioana N., Necula, G., Ifrim, N., Crihană, A., (edit.), *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 4th International Conference on *Paradigms of the Ideological Discourse - The Dynamics of Terminologies and (Re)Shaping of Ideologies*, 2012, p. 22-28, DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.10.005, Galati, ROMANIA, 31 mai – 1 iunie 2012, Accession Number WOS:000361477200004

Ifrim, Nicoleta, *History and Identity in Post-Totalitarian Memoir Writing in Romanian, CLCWeb: Comparative Literature and Culture* (ISSN 1481-4374) http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/, nr. 16.1 / March 2014, Purdue University Press, revistă indexată ISI Art and Humanities Citation Index- http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol16/iss1/11/, Accession Number:WOS: 000333326200011.„Tomis", 1968.

BDD-V4819 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:14 UTC)